

ARMAND HÖPPENER

Een nieuwe bekostigingssystematiek, concurrentie en minder regels, zijn weliswaar mooie aanbevelingen van het onderzoeksinstituut SEO, maar ontoereikend voor een gezonde basis voor gezondheidszorg in de 21ste eeuw. Dat lukt alleen met onorthodoxe maatregelen zoals het principe 'de vervuiler betaalt' en het herstellen van het vertrouwen.

Zorg is verziekt door wantrouwen

Door de groeiende vraag naar zorg is de verwachting dat een steeds groter deel van de beroepsbevolking moet gaan werken in de zorg. Nu werkt elf procent van de werkende Nederlanders in de zorg. Mogelijk gaan we naar een verdubbeling in 2025! In opdracht van de ministeries van VWS en Economische Zaken heeft het onderzoeksinstituut SEO onderzocht op welke wijze het ministerie van VWS, zorgaanbieders en andere partijen een bijdrage kunnen leveren aan de verhoging van de arbeidsproductiviteit en innovatiekracht in de zorg. In het kort komen de aanbevelingen erop neer dat de bekostiging moet veranderen en beter moet aansluiten op het doel van de zorg. Dat moet via bekostiging per product en onafhankelijk van de instelling. Tevens moeten de instel-

lingen door de opbouw van grotere financiële reserves zelf meer ruimte krijgen voor innovatie. Een tweede aanbeveling betreft het vergroten van de concurrentie door benchmarking, afschaffen van instellingsbudgettering en verminderen van de regelgeving. Zonder twijfel interessante aanbevelingen, hoewel voorbijgegaan wordt aan de complexiteit van de zorg. Hoe meet je immers de toegevoegde waarde van de zorg? Het rapport blijft helaas steken in oplossingen binnen het huidige systeem. Échte oplossingen voor de lange termijn dienen een radicaler karakter te hebben.

Vernieuwing stagneert

Waarom stagneert vernieuwing in de gezondheidszorg? • Er is een sfeer van wantrouwen ontstaan tussen

enerzijds overheid en zorgverzekeraars en anderzijds zorginstellingen en professionals.

- De te eenzijdige aandacht voor beheersing heeft geleid tot een grote aandacht voor regelgeving en geld, waardoor de inhoud niet meer die plaats krijgt die het verdient.
- Daar steeds meer in het stelsel moest worden ondergebracht, is het systeem overbelast en komen de meest ernstig zieke mensen zorg tekort.
- Er is een perfide wisselwerking ontstaan tussen enerzijds de toenemende bewustwording en individualisering van burgers, met als gevolg een toenemende vraag, en anderzijds een overheid die blijft suggereren dat er een verzekerd stelsel is waarbinnen alles bereikbaar is. De eigen verantwoordelijkheid van de burger is daardoor uitgehold.
- Professionals zijn gefrustreerd geraakt omdat hun signalen over een falend beleid niet worden gehoord. We zien een professionele wereld die steeds meer naar binnen is gericht.
- De zo belangrijke vertrouwensband tussen arts en patiënt is onder druk komen te staan, onder meer door een cultuur waarin patiënt en arts gelijkwaardig moesten zijn. Het gevaar is aanwezig dat een schijnrelatie ontstaat, met meer distantie. De meest extreme afstandelijke relatie is die van *U vraagt en wij draaien*.
- De introductie van marktwerking in de zorg versterkt het gevoel van verzakelijking en het idee dat alles te koop is.

Vervuiler betaalt

Duidelijk is dat het roer om moet en dat er drastische maatregelen genomen moeten worden. Zo krijgt het bestrijden van ziekte overall prioriteit: bij onderzoek, de professionele discussie en bij de financiering. De vraag naar gezondheidszorg wordt hierdoor eerder bevorderd dan geremd. Voor het terugdringen van de vraag is het juist noodzakelijk gezondheidsbevordering en preventie centraal te stellen. Als eerste stap is het noodzakelijk dat binnen de systematiek van de diagnose-behandelingcombinatie preventie als een belangrijk onderdeel wordt opgenomen.

Een tweede punt is dat de patiënt zorg en welzijn bij één loket wil krijgen. Begrijpelijk, maar consequentie is dat de grens van welzijn opschuift naar zorg. Problemen op het vlak van welzijn kunnen immers

dusdanig sterk zijn dat gezondheidsklachten de enige uitweg zijn. Hierdoor ontstaat een ongewenste afhankelijkheid van de zorg. Het onderscheid tussen zorg en welzijn zal dus juist scherper moeten worden.

Een derde maatregel is dat de 'vervuiler' op moet draaien voor de kosten waarvoor hij feitelijk verantwoordelijk is: de vervuiler betaalt! Ook in de zorg. Wie spreekt bijvoorbeeld een werkgever aan op de ondersteuning van de mentale of lichamelijke fitheid van zijn werknemers? Waarom is de zorg verantwoordelijk voor de huisvesting van overlast gevende daklozen en niet primair de minister van Volkshuisvesting en de woningbouwcoöperaties? Waarom moet de zorg opdraaien voor een falend drugsbeleid terwijl de verantwoordelijkheid bij Justitie ligt? De zorgwereld zal burgers, bedrijven en overheden moeten aanspreken en wijzen op hun medeverantwoordelijkheid voor de gevolgen van ziektebevorderend gedrag. Langzamerhand is er een grote kloof ontstaan tussen inhoud en beleid. Professionals accepteren juridisering en regelgeving als een feit. Professionals zijn, vaak noodgedwongen, meegegaan in het dienen van mammon (de geldgod). Toch weten zij als geen ander waarom zij in de zorg zijn gaan werken, welke idealen hen voor ogen stonden, maar hoe deze geleidelijk naar de achtergrond zijn verschoven. Juist als zij hier weer aandacht voor vragen, herwinnen zij het vertrouwen van de patiënten. De overheid en zorgverzekeraars kunnen hun wantrouwende houding dan ook beter ombuigen door professionals aan te spreken op deze essentiële waarden. Dán ontstaat ruimte om oplossingen te vinden voor knelpunten in de zorg.

In de afgelopen decennia is een te groot accent komen te liggen op wantrouwen, beheersing en ongeregisseerde groei van het zorgstelsel. Het uithollen van de eigen verantwoordelijkheid voor de eigen gezondheid, teleurgestelde professionals die naar binnen zijn gericht en een instabiele patiënt-arts relatie heeft het klimaat geschapen voor een dreigende chaos in de zorg. Alleen door gezondheid centraal te stellen in plaats van ziekte, een veel scherpere grens aan te geven tussen zorg en welzijn, door het *vervuiler betaalt-principe* in te voeren en door meer van je waarden te tonen als professional, kan een omslag bereikt worden. Pas dan kan een gezonde basis ontstaan voor de gezondheidszorg in de 21ste eeuw. *

Het onderzoeksinstituut SEO economisch onderzoek, gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam bracht in juli het rapport *Morgen zonder zorg(en)? Arbeidsproductiviteit en innovatieve kracht in de zorg* uit. De onderzoeksvraag luidde: op welke wijze kunnen VWS, zorgaanbieders en andere betrokken partijen een constructieve bijdrage leveren aan de verhoging van de arbeidsproductiviteit en innovatieve kracht in de zorg? Het onderzoek is gehouden in opdracht van de ministeries van VWS en Economische Zaken.

ARMAND HÖPPENER, PSYCHIATER
VOORZITTER RAAD VAN BESTUUR
ALTRICHT, UTRECHT

REAGEREN?
MAIL NAAR REDACTIE@PSY.NL